

7. Яків Феофанович Чепіга (Зеленкевич) — видатний педагог, психолог, громадський діяч : біобібліогр. покажч. Київ : Нілан-ЛТД, 2013. 135, [8] с. (Сер. «Видатні педагоги світу» ; вип. 9).

UDC 37(092)(477)Chepiha

Tetiana Derevianko,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3980-7584>,

Junior Researcher,

Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics,

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational

Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: t.derevyanko@ukr.net

**BIOGRAPHY OF THE UKRAINIAN EDUCATOR
YAKIV CHEPIHA (ZELENKEVYCH) IN THE
EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC SPACE
(TO THE 150TH ANNIVERSARY OF HIS BIRTH)**

The representation of the biography of the Ukrainian teacher Yakov Chepiga (Zelenkevych) and his achievements in the educational and scientific space of Ukraine is highlighted.

Keywords: pedagogical biography, national school, educational and scientific space, electronic resource, online projects.

УДК 821.161.2'06.09:323.28(477):070.42(092)(=161.2:71)

Яблонський Максим Романович,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9822-3920>,

кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент,

доцент кафедри соціальних комунікацій,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

Луцьк, Україна

e-mail: max.yablonsky@gmail.com

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ БІОГРАФІЙ ПИСЬМЕННИКІВ РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ЯК СКЛАДНИК РЕДАКТОРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ПЕТРА ВОЛИНЯКА

На основі матеріалів часопису «Нові Дні» (Торонто) 1950 — початку 1960-х років простежено увагу редактора Петра Волиняка до популяризації життєвого й творчого шляху письменників, які були жертвами сталінського режиму.

Ключові слова: історія української еміграційної журналістики, «Нові Дні» (Торонто), Петро Волиняк, біографія, письменники Розстріляного відродження.

Добре znana антологія Ю. Лавріненка «Розстріляне Відродження» (Париж; Мюнхен, 1959) повернула в культурний обіг, як влучно зауважив упорядник, літературу вітаїзму 1917–1933 рр. [8]. Листування Єжи Гедройця і Ю. Лавріненка з листопада 1957 р. засвідчило етапи праці над виданням [5, с. 595–644]. Як відомо, саме Єжи Гедройць, польський громадський і політичний діяч, який заснував в еміграції часопис «Kultura» (Париж), порадив обрати таку назву видання [5, с. 619].

Ще до активізації поняття *Розстріляне відродження* 1959 р. на сторінках часопису «Нові Дні» (Торонто) з початку 1950-х років друкувалися твори Григорія Косинки, Кліма Поліщука, Олекси Влизька, Дмитра Фальківського й інших письменників, які стали жертвою сталінського режиму [9]. Редактор місячника Петро Волиняк супроводжував публікацію художніх творів біографічною довідкою, як згодом і Ю. Лавріненко подаватиме літературну силуетку.

Презентуючи Григорія Косинку як учасника «Ланки», редактор «Нових Днів» згадує початок його літературної діяльності як автора «дуже невдалих віршів, яких ніхто не зважився друкувати» [1]. Змінивши «напрямок своєї творчості», 1919 р. в газеті «Боротьба» письменник опублікував перше оповідання «На буряки». Збірки його малої прози «зацікавили не тільки найширші читацькі кола, а й найвизначніших

критиків» [1]. Петро Волиняк наголошував, що лейтмотивом його творчості є «любов до своєї Землі, любов до сонця, що ту Землю запліднює і людям радість приносить. Поруч з цим — нелюдська ненависть до чужих, які цю Землю забрати хочуть і людей радости позбавляють» [1]. Життя письменника «за наказом московського Г.П.У.» обірвалося в грудні 1934 р.: його «розстріляно лише за те, що він українець, що він знав і любив свою Землю» [1].

Публікуючи оповідання К. Поліщука «Горобине болото», Петро Волиняк у біографічній канві письменника звертає увагу на те, що «з початком першої світової війни його арештовують за “мазепінство” і “сепаратизм” і висилають за межі України» [2, с. 17]. Редактор «Нових Днів» детально інформує про етапи творчого шляху письменника, зокрема про участь у літературному об'єднанні «Музагет». Наголошується, що український патріот і майстер слова «був ліквідований в “першій турі”» [2, с. 18]. Петро Волиняк, перебуваючи в еміграції, детальнішою інформацією не володів.

Показовою є стаття Петра Волиняка «Схилимо голови перед світлою пам'яттю тих, що вибрали смерть, а не зраду Україні!...». Пригадуючи трагічні події грудня 1934 р., коли «російський окупант розстріляв у Києві цілу групу талановитих письменників і поетів» [3, с. 16] як відповідь на вбивство С. Кірова, редактор «Нових Днів» пропонує читачам ознайомитися з оглядом творчого шляху О. Влизька, Д. Фальківського та Володимира Мисика. Петро Волиняк наголошує, що причиною розстрілу цих письменників було лише те, що радянська влада прагнула «знищити все, що українське, особливо тих, що своїм талантом можуть спричинитись до зросту української сили, яка могла б загрожувати російському пануванню в Україні» [3, с. 16].

Презентуючи творчість О. Влизька, Петро Волиняк зауважує, що смерть цього улюбленого поета молоді створила легенду навколо його імені: «Влизько перед розстрілом заговорив (він був глухонімий) і висловив чекістам усю свою ненависть до них, а разом з тим і пророкував скорий кінець російського

панування в Україні і грозив Росії найжорстокішою відплатою за нищення українського народу» [3, с. 17].

У цій статті Петро Волиняк висвітлив також основні етапи життєвого й творчого шляху Д. Фальківського, наголосивши на ролі патріотизму у світогляді письменника: «...коли перед ним поставлено питання: комунізм і Росія, чи Україна, то він не вагаючись вибрав Україну і став за неї під кулю» [3, с. 18].

Недостатність поінформованості простежується у відтворенні долі репресованого письменника В. Мисика й у примітці редакції [7] до спогадів Тодося Осьмачки про Бориса Антоненка-Давидовича «Перед пекельною загрозою» [6]. До речі, ці мемуари не ввійшли до видання «Багаття. Борис Антоненко-Давидович очима сучасників» (Київ: Видавництво ім. Олени Теліги, 1999).

У некролозі Максима Рильського зауважено, що «він був людиною чистою, чесною і невгнутою, хоч ніколи й нічим не виявив свого ворожого наставлення до окупаційної влади: він, як і всі неоклясики, просто “не бачив” цієї влади, ізолюючись від життя й політики. Треба було його примусити побачити владу. Тому в 1931 р. його арештовують і садять у слідчий корпус Лук’янівської в’язниці.

<...> Посадили його у в’язницю з єдиною метою, щоб виразно сказати: або умреш, або будеш з нами. М. Р. зрозумів усе дуже скоро. У в’язниці ж він написав майже всю свою збірку “Знак терезів”, яка була переломовою не лише в його творчості, а і в його житті. Програмовий вірш цієї збірки (тієї ж назви) мав таку провідну думку: я кладу на терези націоналізм і комунізм. Комунізм переважив...» [4, с. 2–3].

«Та скоро настали ще гірші часи. Імунітет “Знаку терезів” перестав діяти і постало знову питання: жити чи вмерти?» [4, с. 3], — підкреслюється в часописі. Таким способом доведення лояльності до влади М. Рильського стала новостворена «Пісня про Сталіна».

Як бачимо, спільне усіх розповідей про письменників — підмічена Петром Волиняком причина репресій: свідомо українська позиція, не зрадити якій означає втратити життя. На

прикладі життєпису М. Рильського продемонстровано, що колаборація з ворогом зберігає фізично, але нищить морально.

1. [Волиняк Петро]. [Б. н.]. *Нові Дні*. 1950. Ч. 1. С. 2.
2. [Волиняк Петро]. Клим Поліщук. *Нові Дні*. 1950. Ч. 10. С. 17–18.
3. Волиняк П. Схилімо голови перед світлою пам'яттю тих, що вибрали смерть, а не зраду Україні!.. *Нові Дні*. 1950. Ч. 11. С. 16–20.
4. Волиняк П. Умерло двоє великих. *Нові Дні*. 1964. Ч. 176. С. 1–6; 29–32.
5. Єжи Гедройць та українська еміграція: листування 1950–1982 років; пер. з пол. та англ. Київ : Критика, 2008. 752 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000021299>
6. Осьмачка Т. Перед пекельною загрозою (Дещо про Б. Антоненка-Давидовича). *Нові Дні*. 1950. Ч. 4. С. 2–6.
7. Ред. Борис Антоненко-Давидович. *Нові Дні*. 1950. Ч. 4. С. 2.
8. Розстріляне Відродження: антологія 1917–1933. Упоряд. Юрій Лавріненко. Париж; Мюнхен : Instytut Literacki, 1959. 980 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/miscellaneous/7991-rozstrilyane-vidrodzhennya-antologiya-1917-1933/>
9. Яблонський М. Література «Розстріляного Відродження» в журналістській і редакційній діяльності Петра Волиняка (на матеріалі часопису «Нові Дні» 1950 років). *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи*. Луцьк, 2017. № 11–12 (8). С. 56–61.

UDC 821.161.2'06.09:323.28(477):070.42(092)(=161.2:71)

Maksym Yablonskyy,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9822-3920>,

PhD in Social Communications, Docent,

Associate Professor,

Department of Social Communications,

Lesia Ukrainka Volyn National University,

Lutsk, Ukraine

e-mail: max.yablonsky@gmail.com

POPULARIZATION OF BIOGRAPHIES OF WRITERS OF THE EXECUTED RENAISSANCE AS A COMPONENT OF EDITORIAL POLICY OF PETRO VOLYNYAK

It is traced the attention of editor Petro Volynyak to popularizing the life and creative path of writers who were victims of the Stalinism based on materials from the magazine “Novi Dni” (Toronto) from the 1950s’ to the early 1960s’.

Keywords: history of Ukrainian emigration journalism; “Novi Dni” (Toronto); Petro Volynyak; biography; writers of the Executed Renaissance.

УДК 94"1843/1927"

Біліченко Лідія Сергіївна,

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9204-8295>,

магістр історії,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Миколаїв, Україна

e-mail: bilichenko.di@gmail.com

ДО БІОГРАФІЇ ВІКТОРА АРЕНДТА (1843–1927 РР.)

Висвітлено основні віхи життєвого шляху польського революціонера Віктора Болеславовича Арендта (1843–1927), який народився в Києві. Він став свідком і учасником багатьох історичних подій. Зокрема був добровольцем у армії Джузеппе Гарибальді, брав участь у польському повстанні 1863 р., російсько-турецькій війні 1877–1878 рр., Першій світовій війні.

Ключові слова: Віктор Арендт, історик, правознавець, революціонер.

Віктор Болеславович Арендт народився в Києві 12 січня 1843 р. Його родина мала славні традиції боротьби проти